

С. В. Клименко, Н. В. Чувікіна

Акліматизаційний сад

АКЛІМАТИЗАЦІЙНИЙ САД – науково-дослідна установа УАН (пізніше АН УРСР), у якій проводилася інтродукція та аклі-матизація південних плодових лікарських, технічних, декоративних рослин. Засн. 1912 на тер. Київ. політех. інституту [М. Кащенко](#). У роки 1-ї світової війни А. с. зосередив увагу на роботі з лікар. рослинами – сировиною для фронту. Вже 1916 було зібрано 150 видів лікар. рослин. Від 1918 А. с. у системі УАН, де М. Кащенко займав каф. акліматизації. Саме тут почала формуватися [акліматизація](#) як окремий науковий напрямок. Осн. увагу було зосереджено на акліматизації таких рослин, як персик, абрикос, виноград, айва, актинідія, хеномелес, мушмула, обліпіха та ін. До 1922 А. с. був розташ. на тер. Київ. політех. інституту, де на той час М. Кащенко працював проф. зоології. У 1922 – перенесений на Лук'янівку (сучасна адреса – вул. Мельникова), де у М. Кащенка був власний будинок та 0,5 га саду. Завдяки його старанням та допомозі керівництва УАН земельна ділянка поступово збільшувалася, на ній було проведено роботу з планування, створення мікроклімат. ділянок, штуч. схилів для різних культур тощо. У 1930 сад складався з 5 ділянок заг. пл. 12 га, на яких було представлено бл. 500 видів і форм різних рослин. Багато видів рослин тут були вперше випробувані в умовах пн. України. Це був час інтенсив. розвитку саду. Розширилися зв'язки А. с. з різноманіт. установами СРСР, куди розсилали рослини та насіння. Споряджувано експедиції до Криму, на Кавказ, в Середню Азію та Далекий Схід У 1932 А. с. відвідав М. Вавилов, який високо оцінив діяльність науковців А. с., схарактеризувавши справу, розпочату М. Кащенко, як таку, що має держ. вагу. Особл. значення мали дослідження М. Кащенка з селекції плодових культур, зокрема персика, абрикоса, айви. Завдяки цим роботам межу вирощування персика було перенесено на 500 км північніше. Теор. основи і практ. прийоми акліматизації, які він розробив, стали класичними. Після смерті М. Кащенка 1935 А. с. з будівлями входив до складу Інституту ботаніки АН УРСР, а після 1945 став філіалом відділу акліматизації Центр. респ. ботан. саду АН УРСР. 1946 розпочато роботи з відновлення дослід. насаджень. 1953 садові присвоєно ім'я М. Кащенка, а на будинку по вул. Дорогожицькій, № 45, де він жив і працював, та при вході до А. с. встановлено мемор. дошки. 1969 Бюро Відділу заг. біології АН УРСР прийняло рішення про необхідність збереження цього будинку та створення в ньому музею М. Кащенка. Тоді ж А. с. став окремим структур. підрозділом при Центр. респ. ботан. саді АН УРСР. Протягом 1950-х рр. шляхом аналіт. та синтет. селекції одержано нові

форми і сорти персика, абрикоса, айви, аличі, кизилу, хеномелеса, актинїдії, лимоннику, що були районовані в багатьох регіонах України. Осн. методами роботи були посів інтродукованого насіння, вирощування повторних поколінь, міжрядова і віддалена гібридизація, рецїпкрокні схрещування, відбір. У 1975 тер. А. с. (на той час бл. 5 га) відведено під будівництво ВПШ при ЦК КПУ, і АН УРСР була змушена в дуже стислі строки звільнити площу для будівництва. Колекцію А. с. (бл. 6 тис. рослин) перенесено на тер. Центр. респ. ботан. саду АН УРСР (нині Нац. ботан. сад НАНУ) у відділ акліматизації плодкових рослин. Старі мемор. дерева, які посадив ще М. Кащенко, знищені при буд-ві. Не зберігся і будинок М. Кащенко з мемор. дошкою. Нині на тер. Інституту міжнар. відносин, який займає приміщення колиш. ВПШ, зберігся лише один старий платан – залишок А. с. (Див. [Кащенко Микола Феофанович](#)).

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Заходи: Видання київського акліматсаду при ВУАН. 1929. № 3;
2. Кащенко М. Ф. На допомогу київському Акліматизаційному саду. К., 1925;
3. Лисавенко М. А. Жизнь и деятельность Николая Феофановича Кащенко // Н. Ф. Кащенко. Сибирское садоводство. Москва, 1963;
4. Клименко С. В. Микола Феофанович Кащенко // УБЖ. 1997. Т. 54, № 3.

Бібліографічний опис:

Акліматизаційний сад / С. В. Клименко, Н. В. Чувікіна // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-43465>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).